

Főtanácsadók a Kúrián

Dr. Bóka János

(A Kúria 2016. január 18-án tartott Teljes Ülésén elhangzott előadás szerkesztett változata)

A Kúrián működő főtanácsadói rendszer kialakítását az igazságügyi alkalmazottak szolgálati viszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény 2013. évi módosítása tette lehetővé. A jogalkotó szándékosan igen lakonikus módon szabályozta ezt a státuszt, így a Kúria széles mozgásteret élvez a főtanácsadói intézmény tényleges tartalommal való megtöltésében, és a gyakorlatban kísérletezheti ki az igényeinek leginkább megfelelő megoldásokat.

A Kúrián dolgozó főtanácsadók formálisan ítélező tanácsok mellé rendelvek, de a tanács elnökén és tagjain kívül rendszeresen kapnak utasításokat a kollégiumvezetőjüktől és a Kúria elnökétől is. A különböző szintről érkező utasítások jellegükben is eltérőek. Az ítélező tanács tagjaitól elsősorban jogi döntés-előkészítéssel kapcsolatos feladatokat kapnak, a kollégiumvezetőtől főként jogszabály-véleményezésre és az igazgatási feladatok támogatására irányuló felkérések érkeznek. A főtanácsadók emellett részt vesznek a joggyakorlat-elemző csoportok munkájában, hazai és nemzetközi adatszolgáltatások teljesítésében, támogatják a jogegységi tanácsok munkáját, illetve oktatási és képzési tevékenységet is végeznek.

A főtanácsadók jórészt az egyetemi szférából érkeznek, és egyetemi kötődésüket főtanácsadóként is megőrzik. Legtöbbjük további jogviszonyban, részmunkaidőben tölti be ezt a pozíciót.

A rendszer mintegy másfél éves működése alapján bizonyos következtetések már levonhatók. Álláspontom szerint ellen kell állni annak a kísértésnek, hogy a főtanácsadókat a bírák általános tehermentesítőjének tekintsük. A főtanácsadók lényegi feladata az eseti döntések jogi előkészítése: minden ettől eltérő feladatkiosztás azt eredményezi, hogy a főtanácsadói erőforrások nem megfelelően hasznosulnak. Két területen tartom szükségesnek a főtanácsadók eddiginél visszafogottabb igénybevételét, két másik területen pedig szerepük megerősítését.

Nem szerencsés, ha a főtanácsadók meghatározó szerepet játszanak a Kúria jogszabály-véleményezési feladatainak ellátásában. A főtanácsadók nem a jogalkotó, hanem a bírák tanácsadói. A Kúria részvétele a jogszabályok véleményezésében azt a célt szolgálja, hogy a jogalkotás során megjelenjenek azok a szempontok és tapasztalatok, amelyek a bírák ítélező

tevékenységéhez kapcsolódnak. A főtanácsadók mint elméleti jogászok álláspontjukat az akadémia nyilvánossága előtt bármikor kifejtethetik, és ezt az álláspontot az akadémia azok érdeme és a szerző szakmai tekintélye alapján megfelelően szűri és értékeli. A főtanácsadók szakmai álláspontjának a Kúria álláspontjaként való egyszerű prezentációja egyrészt azt eredményezi, hogy a bírák tényleges tapasztalatai és gyakorlati megjegyzései nem jelennek meg kellő súllyal, másrészt a főtanácsadók szakmai álláspontja nagyobb súllyal esik latba, mint azt a főtanácsadó szakmai háttere önmagában indokolná.

Nem tekinthető a főtanácsadói erőforrások hatékony felhasználásának, ha a főtanácsadókat igazgatási feladatok ellátásának támogatására veszik igénybe. A főtanácsadók ilyen szaktudással nem rendelkeznek, és a Kúrián történő alkalmazásuknak nem is célja ilyen szaktudás megszerzése. Ezek a kompetenciák a Kúria különböző szintű egyéb személyi állományában megtalálhatók és onnan elvileg mobilizálhatók.

A Kúria középtávú intézményi stratégiájának megfelelően erősíteni kell viszont azt a tevékenységi kört, amikor a főtanácsadók a bírák által meghatározott irányban döntéselőkészítést végeznek, a bírák számára átláthatóvá teszik a hazai és uniós joganyag mellett a mértékadó bírói fórumok joggyakorlatát és elvégzik egyes jogkérdések összehasonlító elemzését.

A főtanácsadói rendszer emellett jelentősen hozzájárulhat az egyetemi jogászság és a kúriai bírák közötti kölcsönös előnyökön alapuló gyakorlati együttműködés elmélyítéséhez. A rendszer egyrészt elősegíti, hogy a legújabb jogirodalmi álláspontok az ítélkezési tevékenységet is orientálják, másrészt pedig az egyetemi jogászság számára hozzáférést biztosít a legfrissebb ítélkezési gyakorlathoz, és olyan kutatási témák felé irányítja a kutatók figyelmét, amelyek a joggyakorlat számára is aktuálisak és hasznosíthatóak.

A főtanácsadóknak kellő alázattal kell viszonyulniuk ahhoz a feladathoz és hivatáshoz, amit a kúriai bírák támogatása jelent. Ahogyan a Példabeszédek könyve fogalmaz: „Ne tolakodjál a király színe elé, ne akard a nagyok helyét elfoglalni!” (25:6). Az ítélkező tevékenységgel járó szakmai és erkölcsi felelősséget a főtanácsadók a bírától nem vállalhatják át. De az ezzel járó teher viselését egy jól működő főtanácsadói rendszer megkönnyítheti.